

DEN UNGA KONSERVATISMEN

Av direktör SVEN JOHANSSON

FÖR IDÉDEBATTEN i alla politiska partier har 1940- och 50-talet varit en brytningstid. Under dessa decennier har samhällsutvecklingen gått så snabbt på en rad olika områden, att själva förutsättningarna för politisk verksamhet överhuvudtaget i grunden förändrats.

I all korthet må här redovisas några av de mest karakteristiska dragen i denna samhällsutveckling.

På det *ekonomiska fältet* har kapitalförsörjningsproblemen alltmer trätt i förgrunden. Atomkraftens utbyggnad och anpassningen till de nya produktionsmetoderna («automation») ställer mycket stora krav på investeringsverksamheten. Skillnaderna i inkomstförhållandena har utjämnats. Det krav på en inkomstutjämnning som under tidigare decennier var huvudpunkten i den socialistiska ideologin har därför mist det mesta av sin aktualitet.

Organisationsväsendet har — inte minst på grund av utvecklingen under krigsåren — utvecklats så långt, att mycket av det reella inflytandet över den ekonomiska politiken i dag ligger hos arbetsmarknadens och näringslivets organisationer.

Den tekniska utvecklingen har

lett till att avstånden i världen väsentligt reducerats. Jag syftar då inte bara på bilismens och flygets explosionsartade frammarsch utan även på den hastiga utbyggnaden av bl. a. televisionen.

Dessa förhållanden på det ekonomiska och tekniska områdena har också i grunden påverkat förutsättningarna för *socialpolitiken*. Basen för den s. k. kvantitativa socialpolitiken har helt enkelt ryckts bort.

För Sveriges del har också *den befolkningspolitiska utvecklingen* fått ökad betydelse. Som bekant karakteriseras vår aktuella befolkningspolitiska situation av, att de arbetsföra generationernas andel av folkmängden är i starkt sjunkande. Ungdomskullarna stiger och — vilket kanske mot bakgrunden av dagens pensionsdebatt är väl så väsentligt — pensionärsgrupperna blir större och större.

För människornas levnadsförhållanden i stort har inte minst den starkt ökande inflyttningen i våra städer varit av stor betydelse. Den stigande skilsmässotendensen påverkar i väsentlig mån *familjepolitikens* förutsättningar.

Kort sagt kan konstateras, att vårt samhälle under de senaste decennierna genomgått en utomordentligt genomgripande förändring. Samhällsproblemen kan därför i detta nya läge inte lösas med en teknik och begreppsarsenal som i stora stycken är utformade för en helt annan typ av samhälle.

För konservatismens del har 1940- och 1950-talet karakteriserats av en aktiv idédebatt. Som milstolpar må nämnas 1946 års program, det 1952 av HUF antagna programmet »Ungdomen och samhället» (kompletterat 1954 med ett speciellt befolkningspolitiskt program benämnt »Med sikte på 60-talet») samt högerpartiets nya principprogram av år 1956. I just denna aktiva idédebatt — där det verkligen gäller att anpassa konservatismen till det förändrade samhället — ser jag den unga konservatismens främsta arbetsuppgift.

Det är mot denna bakgrund man bör se den aktuella debatten inom HUF. Denna torde i stort sett kunna hänföras till sex olika huvudproblem:

- 1) Formerna för det intensifierade internationella samarbetet; 2) Maktbalansen inom samhället; 3) Den framtida kapitalförsörjningen; 4) En omläggning av socialpolitiken; 5) Bekämpandet av ungdomsbrottsligheten; samt 6) Regeringsfrågan. Kring dessa sex huvudgrupper skall jag nu knyta några reflexioner.

En redogörelse för hur dagens

högerungdom i stort ser på det intensifierade internationella samarbetet förutsätter en principdeklaration beträffande försvarsfrågan.

En positiv inställning till försvaret är i dag liksom tidigare ett av de mest karakteristiska dragen i den konservativa samhällssynen. Helt följdriktigt uttalade också HUF omedelbart efter den senaste ÖB-utredningen sitt krav på att det framtida försvaret skall utformas så, att 1948 års målsättning om effektivt försvar av hela vårt land verkligen skulle kunna infrias. Vi förklarade oss också omedelbart beredda, att ta på oss de därmed förknipade ekonomiska konsekvenserna.

När det så blev möjligt, att trots allt få en fortsatt samling kring försvaret, accepterade vi denna, även om vi — av principiella skäl — starkt reagerade mot den uppläggning som finansieringen av försvarskostnaderna hade fått. Värdet att få en lösning ovanför partilinjerna bedömde vi emellertid som så stort, att vi därför, i likhet med vår partiledning, godtog punktskatterna.

Vi beklagar emellertid särskilt, att man i samband med denna lösning av försvarsfrågan inte också fick ett positivt ställningstagande till atomvapenfrågan. Emellertid vidhåller vi vårt krav på, att taktiska atomvapen omedelbart skall införlivas med det svenska försvaret. Först därefter får vi verkliga möjligheter, att effektivt möta ett anfall.

Intresset för det internationella samarbetet i övrigt är för närvarande stort inom den yngre högergenerationen. Debatten om såväl de underutvecklade ländernas problem som realiserandet av den europeiska integrationen är livlig inom vårt förbund. Dock anser man i allmänhet, att man i första hand skall inrikta krafterna på att få en snabb lösning av samarbetet inom Europa. Lyckas vi med detta, hoppas vi därmed också få ökade möjligheter till en verkligt aktiv insats till förmån för de underutvecklade länderna.

Det räcker inte bara med att passivt acceptera utvecklingen utan vi måste också vara beredda till en positiv insats för att snabbt förverkliga den europeiska integrationen. Detta är absolut nödvändigt för att vi skall kunna utnyttja de nya produktionsmetoderna och de långa seriernas stora möjligheter. Kommer inte Europas länder snabbt närmare varandra, är risken stor för att Europa — och därmed även vi i Sverige och Skandinavien — sjunker ned till en blygsam andra-plansroll mellan de stora marknaderna i väster och öster.

Än så länge är det för tidigt att bestämt uttala sig om vilken integrationsform som är bäst lämpad för svenska marknaden. Från ungenkonserverativt håll kräver vi emellertid med bestämdhet, att man före Sveriges definitiva ställningstagande verkligen sätter sig in i Finlands speciella problem. Vi måste

se till att även Finland får möjligheter att vara med i den europeiska brödrakretsen!

Om således den europeiska integrationen mänskligt att döma kommer att medföra stora fördelar på längre sikt, är det uppenbart, att själva övergången skapar många omställningsproblem. Att redan från början ta itu med de problemen är en av de viktigare uppgifterna för den unga högergenerationen. En ordentlig förberedelse på detta område bör ge oss ökade chanser att relativt smärtfritt klara av dessa övergångsproblem. Inte minst av psykologiska skäl är det också nödvändigt att redan från början ta upp omställningssvårigheterna. Annars kan man riskera, att reaktionen hos folkopinionen blir så stark när man verkligen ställs inför alla anpassningsproblemen, att den i dag i princip positiva allmänna opinionen snabbt svänger över åt andra hållet.

Övergången till detta vidgade ekonomiska samarbete förutsätter en investeringspolitik av ny, framåt-syftande art. Ett första led häri måste självfallet bli, att den extra bolagsskatten slopas.

Innan jag i det följande något närmare går in på diskussionen om den framtida investeringspolitiken, vill jag ge några principiella synpunkter på hur vi inom den unga högergenerationen i dag uppfattar den ekonomiska politikens mål och medel.

Om målet råder allmän enighet:

»att inom ramen för den fulla samsättningen skapa en ständigt stigande produktion». Detta realiseras enligt vår uppfattning bäst genom ett på enskild äganderätt och fri konkurrens uppbyggt fritt näringsliv. Kravet på fri företagsamhet får emellertid inte bara ses ur snävt effektivitetsmässiga synpunkter. Här möter vi ju den stora vattendelaren i dagens politiska debatt — maktfördelningen i samhället.

Modern konservatism utgår från den politiska maktfördelningsteorin. På denna grund baseras följaktligen också dess syn på skattefrågan. Det gäller verkligen att effektivt begränsa den offentliga maktutövningen — i detta sammanhang identisk med den offentliga sektorn. Detta begrepp måste tolkas extensivt och inte bara avse statlig utan också — vilket kanske i dagens läge är väl så väsentligt — kommunal verksamhet.

En minskning av den offentliga sektorn måste konkret ta sig det uttrycket att de arbetsuppgifter som stat och kommun tar på sig blir färre. Vi får inte vara rädda för att även ompröva redan fattade beslut. En realistisk bedömning torde emellertid — inte minst sedan även socialdemokraterna i stor utsträckning börjat acceptera högeruppfattningen om bostadspolitikens utformning — ge vid handen att möjligheterna att begränsa den *nuvarande* statsverksamhetens omfattning är relativt begränsade. Det är emellertid här främst fråga om ut-

vecklingslinjerna för framtiden. En riktig inställning till statsverksamheten och därmed till statsutgifterna bör emellertid även i framtiden skapa förutsättningar för skattesänkningar. I första hand bör emellertid dessa komma produktionen och sparandet till godo. I detta sammanhang vill jag på det varmaste instämma i det bl. a. av denna tidskrift framförda kravet på ett långsiktigt skattesänkingsprogram.

Konkret — och förenklat — uttryckt, bör den ekonomiska politiken syfta till, att »sätta konsumenten i centrum». Detta förutsätter en verkligt aktiv konsumentpolitik. Alla vet vi, att en i ordets verkliga bemärkelse fri konkurrens enbart existerar i den nationalekonomiska teorin. En politisk meningsriktning som emellertid bekänner sig till marknadshushållningens grundtankar måste på olika sätt stimulera fram en effektiv konkurrens. Grundläggande måste här bli: kravet konkurrens på lika villkor. Man skulle nog kunna önska, att högerpartiet i större utsträckning än tidigare ägnade just konkurrensproblemen sin uppmärksamhet. Samtidigt som man emellertid ställer dessa krav på ökad konkurrens — eller på en verkligt fri konkurrens —, måste man också ha möjligheter att ingripa mot de avarter av den fria konkurrensen som tid efter annan dyker upp. Diskussionen om en utbyggnad av gällande lagstiftning mot illojal konkurrens bör bedrivas med största intensitet

och särskilt gäller detta frågan om en speciell generalklausul mot dessa fenomen.

En aktiv konsumentpolitik förutsätter också åtgärder i fråga om konsumentupplysningen. Med fog torde man kunna kritisera den av Ulla Alm-Lindström bedrivna verksamheten på detta område. Dock skulle vårt parti säkerligen tjäna på att verkligen komma med positiva motförslag. Skulle man inte kunna tänka sig, att man på något lämpligt sätt medverkade till, att skapa en svensk motsvarighet till den amerikanska »Consumers Union»?

I det föregående har jag framhållit hur stora kapitalbehoven egentligen är i dagens samhälle. Mot den bakgrunden förstår man i och för sig väl herr Erlanders krav på »samfällda resurser». För min del vägrar jag emellertid att acceptera att dessa samfällda resurser tvunget måste skapas i statens regi. Dagens näringsliv med dess moderna företagsekonomiska konstruktioner bör väl självt kunna skapa den samverkan som här ovedersägligen är erforderlig.

Självfallet måste det här bli fråga om en rad olika metoder. Själv fäster jag stort avseende vid de olika åtgärder som för närvarande vidtagits för att stimulera fram ett spritt aktieäggande. Glädjande är, att det inom många av våra distrikt inom HUF startats aktiesparklubbar. Aktiesparandet är säkerligen framtidens speciella sparform. Inte bara

därför att aktiesparandet är en relativt inflationssäker sparform utan också därför, att just aktiesparandet är ett konkret uttryck för vad vi brukar kalla för »den egendomsäggande demokratin». Det gäller emellertid att också stärka aktieägarnas position inom företagen. Nog skulle man väl i Sverige också kunna skapa aktieägareföreningar som man med sådan fördel prövat i USA. Varför tar ingen här några initiativ?

Av samma typ som aktiesparandet är enligt min uppfattning t. ex. sparande i bostadsrättsföreningar. Över huvud taget tror jag, att det i dagens läge — med det stora behov av sparmedel — är nödvändigt att skapa nya sparformer. Olika typer av målsparande är goda uppslag i den aktuella spardebatten.

I detta sammanhang kan man inte gå förbi den aktuella diskussionen om de statsägda företagens företagsekonomiska konstruktion och äganderättsförhållanden. Högerpartiets krav på avsocialisering av LKAB och ASSI är goda uppslag som med kraft måste fullföljas även i framtiden.

Uppenbart är, att det för många företag är nödvändigt med statlig insyn. Alldeles nödvändigt blir detta när man t. ex. kräver, att atomkraftsutnyttjandet i första hand skall ske i enskild regi. Dock behöver statens inblandning icke alls ske såsom ägare. Nog skulle man på t. ex. detta speciella område kunna tillgodose det allmänna kra-

vet på offentlig insyn exempelvis genom upprättande av någon form av »statlig energiinspektion» i likhet med vad som gäller för t. ex. banker och försäkringsbolag.

För några år sedan debatterade man inom den yngre konservatismen med särskilt stort intresse arbetsmarknadens problem. I dag torde den debatten i stort sett ha avstannat. Arbetsmarknadsförhållanden skall i princip lösas av arbetsmarknadens egna organisationer. Den synen präglar också den unga konservatismens inställning i den aktuella pensionsfrågan.

I pensionsfrågan möter man de stora huvudlinjerna i dagens aktuella socialpolitiska diskussion. Här begränsar vi statens åtaganden till ett utbyggande av folkpensionen till en allmän medborgerlig grundpension. Vidare skall staten se till, att möjligheter skapas att placera sparmedlen inflationssäkert. Hit men icke längre skall det statliga åtagandet sträcka sig.

Många grupper kritiserar — och säkerligen inte utan fog — folkpensionsbeslutet. Emellertid har vi i Högerens Ungdomsförbund genom ett enhälligt uttalande på vår senaste förbundsstämma i Gävle, ställt oss bakom vårt partis ståndpunkt. Kan vi uppnå den avgörande förutsättningen — en treprocentig produktionsökning varje år — anser vi det inte mer än rätt och rimligt att den unga generationen på detta sätt sörjer för de äldres grundtrygghet.

I debatten om tilläggspensionens utformning har den unga konservatismen speciellt intresserat sig för familje- och invalidpensionen. Uppenbart är, att den ursprungliga folkpensionslösningen här inte var tillräcklig. Med särskild tillfredsställelse ser jag den utbyggnad av familje- och invalidpensionen som skedde i samband med den slutliga utformningen av folkpensionen.

Folkpensionen är en typ av socialpolitik som man brukar kalla för kvantitativ. För många grupper i samhället räcker det emellertid inte med penningunderstöd. Det primära är i stället att man har tillgång till direkta vårdresurser.

Alltför länge har man varit inriktad på en inkomstfördelnde socialpolitik. Samtidigt har man försummat att skapa vårdresurser. Det gäller inte bara åldringsvården utan även kronikervården, sjuksjukvården, alkoholistvården m. fl. så kallade eftersatta områden. Här behövs det verkligen en upprustning.

Hur skall man då kunna skapa utrymme för denna? Svaret måste helt naturligt bli att vi nu inte längre får fortsätta med att bygga ut de kvantitativa reformerna. Nu måste vi även ta upp frågan om bl. a. vårdavgifterna på våra sjukhus och sjukhem till en förutsättningslös debatt. De för närvarande utgående avgifterna är som bekant mycket små. Exempel visar, att en ganska måttlig höjning av vårdavgiften skulle skapa möjligheter till

väsentligt ökat antal vårdplatser. Just en utbyggnad av vårdmöjligheterna för de äldre är ett ungdomens speciella krav. Under det närmaste decenniet ökar antalet folkpensionärer med cirka 30 procent. Här gäller det verkligen att i tid se om sitt hus!

På det befolkningspolitiska området är det emellertid inte bara andelen av de äldre som stiger. Även ungdomsårskillarna växer starkt. På många områden av samhällslivet skapar detta stora problem.

För min del vill jag bara knyta några reflektioner till den på senaste tiden starkt ökade ungdomsbrottsligheten speciellt sådan den kommit till uttryck i våra storstäder. Bilstöldsproblemet har blivit ett av de verkligt stora samhällsproblemen. Här behövs det ett helt annat grepp om problemen. Statistiken visar ju, att biltjuvarna i mycket stor utsträckning (ca 80 %) är redan tidigare straffade. Ett rimligt krav borde här vara, att även den första bilstölden leder till någon form av omhändertagande. Ersättningsreglerna bör omprövas och skärpas — rent självfallet på ett sådant sätt, att inte möjligheterna till en social anpassning omöjliggöres. Dessutom bör man allvarligt överväga om inte föräldrarna i väsentligt större utsträckning än hittills varit fallet skall kunna göras ekonomiskt ansvariga för den skada som deras barn ställer till med.

Det faktum att här talas om en hårdare strafftillämpning, innebär

självfallet inte, att inte även vi i HUF i första hand söker botemedlet mot ungdomsbrottsligheten på det förebyggande planet. Alla känner vi till hemmets, skolans och föräldralivets betydelse. Det gäller emellertid att ge dessa begrepp en konkret innebörd. Man får inte bortse ifrån, att den sociala och sociologiska strukturen i våra samhällen de sista decennierna så radikalt förändrats. Skilsmässobarn blir t. ex. vanligare och vanligare. En viktig uppgift för den unga högergenerationen är därför, att ge reell innebörd åt de i och för sig riktiga och välmående men ofta alltför opreciserade rekommendationer om hur ungdomsbrottsligheten skall förebyggas.

Först på den unga konservatismens program står emellertid i dagens läge kravet på en regimförändring. Detta anser vi vara en absolut nödvändig förutsättning för att vi skall komma till rätta med alla de problem som vårt samhälle i dag befinner sig i. I stort sett har socialdemokraterna suttit vid makten här i landet i 26 år. Om man betänker att medelåldern inom Högerens Ungdomsförbund för närvarande torde vara cirka 24 år, innebär detta, att vår genomsnittsmedlem aldrig upplevt en regering där det inte funnits socialdemokratiska statsråd (sommarregeringen 1936 bortser jag ifrån). Med en viss tillspetsning kan man därför påstå att en regimförändring har ett värde i och för sig.

Inte så sällan hör man att vårt lands affärer befinner sig i ett så miserabelt skick, att vi därför borde »akta oss» för att överta regeringsansvaret. Ett sådant resonemang måste man emellertid på det bestämdaste avvisa. Visst har socialdemokraterna misskött våra finanser, men det blir bara värre och värre ju längre regimförändringen dröjer. Vår partipolitiska uppgift

är självfallet att presentera vårt alternativ och därvid göra detta så att högerpositionerna flyttas kraftigt framåt. Detta får emellertid icke innebära, att vi med detta förklarar oss »selv nog». Vi i HUF ser positivt på möjligheterna att från våra utgångspunkter bidra till att skapa ett i ordets verkliga mening borgerligt alternativ till den hittills förda socialistiska överhetspolitiken.